

BILTEN **besplatan primjerak**
DRUŠTVA PRIJATELJA PRIRODE
*** GODINA 1 * BROJ 7 * ODŽAK * 1.9.2009.**

Slapovi Kravice

Ekološki bilten

Društva prijatelja prirode
"Lipa"

Tel.: 031 762 135

031 711 666

Fax.: 031 711 665

www.vrbovac.com

ivo.lubina.dino@tel.net.ba

Glavni i odgovorni urednik

Ivo Lubina

Izvršni urednik

Zijad Terzić

Redakcija

Niaz Šabić

Katarina Čamber

Asmer Kršić

Mirzeta Topolović

Grafička obrada

Ivica Katić

Lektor

prof. Dževda Porobić

Tiraž

200 primjeraka

Štampa

GRAFIK DESIGN Odžak

Projekt izdavanja Biltena financira:

Federalno ministarstvo okoliša
i turizma

Ministarstvo za industriju,
energetiku i rudarstvo
i

Općina Odžak

Sunce je izvor života. Bio bi nezamisliv život na zemlji bez sunčeva sjaja. Svaki živi stvor u svom razvoju potrebuje sunčevu energiju. Nesvakidašnji je osjećaj u rano proljeće osjetiti sunčevu toplinu na svojoj koži. Solarna joga, odnosno živjeti od sunčeve energije, bez čvrste hrane, samo voda, posebna je životna filozofija. Kažu, promatranjem sunca golim okom neposredno po izlasku ili prije zalaska stječe se dovoljno energije za život čovjeka. Da je jedan Indijac živio preko dvjesto dana na vodi i sokovima, za ne povjerovati je. Sunce je kroz razne kulture bilo posebno poštovano pa je i danas velika uvreda reći našim bakama da sunce nije sveto.

Većini ljudi nije strana informacija da sunce može biti i štetno. Ljudska koža ima razvijenu zaštitu od sunca, ali u ovo vrijeme kad je zemljina atmosfera znatno oštećena nerazumnim djelovanjem čovjeka nije preporučljivo zadržavati se na otvorenom. Duže izlaganjem jakom sunčevom sjaju u vremenu od 11 do 16 sati može dovesti i od opekotina.

Hoćemo li svojim suludim postupcima od izvora života dobiti pogubnog neprijatelja? Hoće li naši potomci znati kakav je ugodan osjećaj osjetiti toplinu sunca? Nemojmo koristiti sprejeve sa freonom. Ne spaljujmo otpad iza kuće. Upotrebljavajmo svrsishodno automobile. Kontrolirajmo potrošnju energije. Racionalno sa resursima

Urednik

SADRŽAJ

2. str Uvodnik
3. str Čabaravdić Sabina - Plinovo Nabucco
4. str Smanjenje ispušnih plinova
4. str Savjetodavno vijeće za okoliš
5. str Kršić Asmer - Razgovor s povodom
5. str Savjet
6. str Lubina Marija - Stres naš svagdašnji
7. str Čamber Katarina - GMO
8. str Lubina Ivo - Vučijački maraton
9. str Lubina Ivo - Paklenica
10. str Topalović Mirzeta - Uholijež
11. str Šabić Niaz - Počitelj - čovjek i vrijeme
12. str Kršić Asmer - Biciklijada
12. str Filipović Ivo - Sanacija divljih deponija otpada
13. str Lubina Ivo - Banane
13. str Zanimljivosti - 31 grad proglašen ekološkom zonom
14. str Terzić Zijad - Dani planinara Herceg-Bosne
15. str Ivica Katić - Zabavna stranica
16. str Plan rada za 9. i 10. mjesec
16. str Umjetnost u službi ekologije
16. str Značajni datumi

PLINOVOD NABUCCO

Dugo odlagani sporazum četiri članice EU i Turske ne precizira tko će obezbijediti plin koji bi trebao smanjiti evropsku ovisnost o Rusiji.

Četiri članice Evropske unije i Turska potpisale su danas sporazum za izgradnju dugo iščekivanog Nabucco plinovoda. Kad jednog dana bude spojeno 3300 km cijevi, one će s Kaspijskog mora, preko Turske, snabdijevati Evropu plinom. Ovo je, prema riječima turskog premijera Rečepa Erdogana, istorijski momenat. To je potpuno razumljivo jer se na projektu Nabucco radi već sedam godina, ali današnje je potpisivanje ipak iznenađenje. Još uvijek nije jasno što je zapravo potpisano jer još uvijek nije precizirano koliko će Ankara uopšte moći uzeti plina koji prolazi njenim teritorijem. Mnogo ozbiljniji problem je, međutim, što Nabucco još uvijek nema garantirane izvore. Iran, Irak, Kazahstan, Turkmenistan i Egipat samo su potencijalni snabdjevači, i to u nekom budućem vremenu. Jedino je Azerbejdžan prema procjenama u stanju isporučiti 15 milijardi kubičnih metara plina, ali za to potrebna je infrastruktura do koje se neće doći do 2014. godine. Zvanični je Baku prije dvije sedmice potpisao sporazum o prodaji plina Rusima, upozorivši tako Nabucco partnere da pogled u potrazi za plinom skrenu na neku drugu stranu. Turska, Austrija, Bugarska, Rumunija i Mađarska, davno su odlučile smanjiti ovisnost o ruskom plinu, koji čini ukupno 30 posto ukupnih potreba ovih zemalja. Potrebu za alternativnim izvorima ovog važnog energenta posebno su plastično pokazale dvije posljednje zime, kada je plin bio sredstvo ucjene sa istoka i jedan od najvažnijih političkih argumenata Moskve. Upravo zato današnji se sporazum procjenjuje jako važnim, usprkos svim preprekama. Na svečanoj ceremoniji odlazeći bugarski premijer Sergei Stanishev kazao je: *"Još uvijek je mnogo skeptika i protivnika Nabucca, ali ja osobno vjerujem da je ovaj projekat moguć jer se temelji na toleranciji te saradnji među državama uključenim u proces, međunarodnim finansijskim institucijama i zemljama koje će plin koristiti."*

Turski premijer Rečep Erdogan, predsjednik Evropske komisije Barozo i gruzijski predsjednik Sakašvili dolaze na potpisivanje sporazuma o plinovodu Nabucco.

Sabina Čabaravdić

SMANJENJE ISPUŠNIH PLINOVA

U talijanskom gradu Aquilu za trajanja summita G8, čelnici SAD-a, Japana, Njemačke, Francuske, Italije, Kanade, Velike Britanije i Rusije su se složili da globalna temperatura ne bi smjela porasti za više od dva Celzijeva stupnja. Riječ je prvomu takvu priznanju G8, što bi moglo pridonijeti prihvaćanju strožih mjera u borbi protiv klimatskih promjena, javljaju agencije. Klimatski stručnjaci smatraju da je takva izjava važna jer skupina G8 nikad dosad nije službeno postavila ciljeve koji bi zaustavili globalno zagrija-vanje. Stručnjaci također navode da bi, ako se taj cilj uzme ozbiljno, najindustrijalizira-nije zemlje u svijetu morale znatno smanjiti emisije stakleničkih plinova. Čelnici G8 su dogovorili da industrijalizirane zemlje svoju emisiju stakleničkih plinova do 2050. godine smanje za 80 posto, što je dio globalnog cilja smanjenja takvih plinova za 50 posto od strane svih nacija, bogatih i siromašnih. Nakon što je prošle godine sličan sporazum blokirao bivši predsjednik SAD-a George Bush njegov se nasljednik pokazao ključnim u postizanju konsenzusa u L'Aquili.

Europa i Sjedinjene Države čvrsto su za smanjenje emisije ugljičnog dioksida. Važno je ujediniti se s Indijom i Kinom jer bi smanjenje samo u Europi i SAD-u a ne i u tim zemljama bilo kontraproduktivno, rekao je domaćin skupa Silvio Berlusconi. Kineski predsjednik Hu Jintao neplanirano se vratio u Kinu zbog sukoba na sjeverozapadu zemlje. Talijanski premijer Silvio Berlusconi rekao je uoči Huova odlaska da se Kina protivila predloženim promjenama klimatskih ciljeva.

Čelnici skupine G8 vjeruju da se svjetsko gospodarstvo još suočava sa znatnim rizicima i da mu treba jača pomoć, stoji u nacrtu zajedničke izjave čelnika. U nacrtu zajedničke izjave, koju je Reuters dobio na uvid, navodi se da su opasnosti za gospodar-sku i financijsku stabilnost i dalje znatne te da bi se izlazne strategije vladinih paketa pomoći gospodarstvima trebale aktivirati tek kad se osigura oporavak.

Jedna od tema skupa su i ulaganja u poljoprivredu. SAD želi prikupiti 15 milijarda dolara za razvoj poljoprivrede u siromašnim zemljama, a spremni su donirati između tri i četiri milijarde.

SAVJETODAVNO VIJEĆE ZA OKOLIŠ

Na 111. sjednici, održanoj 30. srpnja 2009. godine, Vlada Federacije BiH, donijela je Rješenje o imenovanju članova Savjetodavnog vijeća za okoliš/SVO Federacije Bosne i Hercegovine na period od četiri godine. Za predsjedavajućeg ovog tijela imenovan je Mladen Rudež, pomoćnik ministra Federalnog ministarstva okoliša i turizma, dok su za članove imenovani prof. dr. Ljubomir Berberović (ANU BiH), Marinko Dalmatin (NVO), te Seida Perviz, Mirzeta Ćizmić-Topalović, mr. sc. Zahid Arnautalić, Sead Ćizmić, Mesud Kumro, Dragan Šafradin, mr.sc. Zejnil Trešnjo, Predrag Naletilić, dr. sc. Denis Zvizdić i Marinko Mostarac kao predstavnici županija u Federaciji BiH.

Savjetodavno vijeće za okoliš uspostavljeno je na temelju članka 41. Zakona o zaštiti okoliša s ciljem pružanja znanstvene i stručne podrške federalnom ministru i Vladi Federacije Bosne i Hercegovine u oblasti zaštite okoliša. Savjetodavno vijeće ima konzultativnu i savjetodavnu ulogu, a čini ga trinaest predstavnika zainteresiranih strana iz oblasti zaštite okoliša u Federaciji BiH. Osim toga, cilj formiranja ovoga tijela uspostava je bolje koordinacije u oblasti zaštite okoliša sukladno ustavnim ovlastima između federalne i županijske razine odgovornosti.

RAZGOVOR S POVODOM

U prošlim brojevima smo pisali i skretali pažnju uglavnom na negativne posljedice potencijalnih zagađivača na našu životnu sredinu, stoga smo se odlučili na posjetu firmi Magroplast koja se bavi preradom Polyetilena te reciklažom PVC folija i vrećica za proizvodnju istih. U cilju saznanja kako se taj proces odvija razgovarali smo sa direktorom ove firme gosp. Alenom Kovačevićem.

gosp. Alen Kovačević direktor firme Magroplast Odžak

interview

EB: Koliko dugo radite reciklažu PVC folije?

A K: Reciklažu folije radimo negdje oko 7 godina na stroju za tzv. „regeneraciju“ polyetilena. Proces se izvodi po svim evropskim normama za zaštitu okoliša.

EB: Gdje i kako nabavljate sirovinu za reciklažu?

A K: Otpadnu plastiku, odnosno foliju i vrećice uglavnom nam dovoze ljudi iz Odžaka i okoline, a mi je otkupljujemo od njih po ugovorenoj cijeni.

EB: Kažite nam malo više o samom procesu?

A K: Sirovina koja uđe u naš pogon ide na razlaganje u mašinu za reciklažu polyetilena, u mašinu ulazi otpad koji se nakraju pretvara u granulat od kojeg mi ponovo pravimo folije i vrećice. Na mašini rade dva čovjeka koji nadgledaju sav proces reciklaže. Naš konačan proizvod uglavnom plasiramo na inozemno tržište a nešto završi i na BiH tržištu (Coca Cola, Sarajevski kiselj, itd.).

Zahvaljujući na ovom razgovoru saznali smo koliko toliko o reciklaži PVC folije koja je mali korak za općinu Odžak i po svemu sudeći nedovoljna za sav otpad na njenim prostorima. Kako bi utjecali na građanstvo naše općine apelujemo na sve građane da otpadne folije i vrećice spakuju u jednu te ostave pored kontejnera za smeće jer posebne kontejnere nemamo. Detaljnije o ovom komplikovanom procesu možete saznati na www.magroplast.ba.

SAVJET

SAVJET

Ako ste alergični na uobičajene alergene u okolini kao što su poleni drveća, trava ili korova, olakšanje ćete postići pridržavajući se nekoliko jednostavnih savjeta:

- tokom visoke koncentracije polena u zraku zatvarajte prozore stana ili kuće (naročito u popodnevnom i rano večernjim satima) kao i prozor automobila dok vozite,
- ako ste u mogućnosti, planirajte boravak na moru tokom sezone cvjetanja,
- koristite zaštitnu masku pri kontaktu sa alergenima,
- med koji je sačinjen od biljaka na koje ste alergični može izazvati reakcije,
- prije odlaska u prirodu, šetnju, jahanje ili vožnju biciklom provjerite kalendar cvatnje i prognozu vremena,
- kiša ispire polen i smanjuje štetno djelovanje.

STRES NAŠ SVAGDAŠNJI

Svi govorimo o stresu, međusobno, na televiziji, radiju, o njemu se piše se u novinama i časopisima, razgovara na stručnim sastancima ...često smo u kojekakvim «stresnim situacijama» bili zaposleni ili ne, imali mnogočlanu obitelj ili bili samci, stari ili mladi, svi o stresu govorimo na svoj način i za svakog taj pojam ima drugačije značenje, uglavnom negativno.

Što je ustvari stres ? Što se to događa u organizmu ?

Definiraju ga kao unutrašnju prenapregnutost, odgovor našeg tijela i uma na agresiju, na nešto što uznemiruje njihovu prirodnu ravnotežu. Tada u mozgu dolazi do lučenja hormona koji utječu na naše ponašanje i trenutačnu reakciju: srce počinje jače udarati, mišići se zatežu, «steže u prsima», krvni tlak raste, zjenice se šire, u pitanju je odluka «bijeg ili borba» što opet ovisi o našoj konstituciji, unutrašnjoj snazi, načinu organiziranja svog života i mogućnosti brže prilagodbe na stresnu situaciju. Pri čestoj, dugotrajnoj ili stalnoj izloženosti stresu dolazi do laganog odumiranja moždane stanice što dalje dovodi do iscrpljivanja tjelesne snage, kroničnog umora, slabljenja koncentracije i kreativnosti, bolova u leđima, ramenima, vratu, mišićima, nesanice, glavobolje, probavnih tegoba, seksualnih poremećaja, povećane razdražljivosti, tjeskobe i općenito smanjenja obrambenih sposobnosti organizma. Uzroci koji dovode do ovakvih reakcija mogu biti teškoće i iscrpljenost na poslu, novčani problemi, nesigurnost u životu, stalno loši međuljudski odnosi, bolesti ili smrt dragih nam osoba, određene vrste poslova. Postoje i pozitivne stvari i iskustva koja mogu biti stresna, kao npr. vjenčanje ili prelazak na novo i bolje radno mjesto gdje se od nas, možda, više očekuje. Kad se posljedice svega toga zbroje, jasno je da naš organizam ne može podnositi sve to tako dugo. Pucamo po šavovima.

Što činiti ? Kako si pomoći ?

Ako želimo prevladati stres i izbjeći put u bolest, moramo neprestano usklađivati vanjske i unutrašnje činioce, postizati sklad tijela, uma i duše. Ravnotežu možemo uspostaviti zalaganjem i osobnim sudjelovanjem kroz skladnu prehranu, ponašanje i pogled na život. Nemojte se sami nositi sa stresom, razgovarajte. Ako nemate mogućnosti ili ne želite tražiti pomoć od psihologa ili psihijatra, imate tu blizu pouzdanog i dobrog prijatelja ili svećenika. Kretanje je najjeftinije, najprirodnije i doista najdjelotvornije antistresno sredstvo, a pomanjkanje kretanja je siguran put u različita bolesti. Šetajte, plivajte, vježbajte, relaksirajte se, planinarite... Pomoći može eterično ulje lavande 5-6 kapi u kupku, mirisnu svijeću, na maramicu ili čak na dlanove i povremeno udisati; masaža, najbolja je stručna, ali na kraju i bilo kakva pomaže psihičkom opuštanju; ljekovito bilje u obliku čajevi kamilica, matičnjak ili valerijana. Kavu kao napitak koristiti u manjim količinama, jer prevelike količine kofeina pojačavaju tjeskobu. Način života i uravnotežena prehrana opet se vraćam na hodaње tko želi biti zdrav, mora se svakodnevno više kretati da se tijelo oslobodi nepoželjnih reakcija na stres. Posebno je korisno planinarenje. Poslije planinarenja napeta i nervozna osoba postaje opuštena i mirna. Loše raspoloženje jednostavno se rastapa šetnjom kroz prirodu. Izbjegavajte žurbu, zabrinutost, samosažaljenje, vjerujte da za svaki problem postoji rješenje, ne očekujte previše od drugih, radujte se uspjesima i darujte nešto lijepo drugima.

Na kraju, kad ste suočeni sa stresnom situacijom sjetite se narodne mudrosti izbrojite do deset i duboko udahnite prije nego išta kažete ili učinite. Namjerna stanka može dovesti do smirenja. Osobno provjereno.

Otkad je svijeta i vijeka, čovjek pokušava uzgojiti organizme koji bi mu poboljšali kvalitetu života. Najpoznatiji primjer je cijepljenje ili kalemljenje biljaka koje se provodi da bi dobili plodove ugodne oku i boljeg okusa. Ljudska želja za kvalitetnijim životom dovela je do potrebe za „laboratorijskim uzgojem“ biljaka, životinja, pa u krajnjem slučaju i čovjeka. Znanost je jako napredovala pa se već godinama u laboratorijskim uvjetima uzgajaju pojedini ljudski organi, a oni bi trebali spasiti živote milijunima ljudi koji čekaju transplantaciju organa. Ovakav način manipuliranja ljudskim genima i „miješanje u Božji posao“ nije prihvaćen kod velikog dijela ljudske populacije.

Svaka proizvodnja podrazumijeva preradu neke sirovine (supstrata) u neki proizvod (produkt). Znanost o postupcima prerade naziva se tehnologija. Pod biotehnologijom podrazumijevamo skup raznovrsnih oblika proizvodnje, gdje je sirovina organski materijal, a prerada se zasniva na djelovanju živih bića. Biotehnologija je primjena biljnih i životinjskih stanica, mikroba i njihovih proizvoda u proizvodnji stvari korisnih čovječanstvu. Biotehno-ške metode proizvodnje primjenjuju se već desetljećima kako bi se povisio prinos i dobile vrste sa željenim karakteristikama. Ako biotehnologija obuhvaća metode i postupke za unaprjeđivanje proizvodnje bazirane na uzgoju biljaka i životinja, tada govorimo o genetičkom inženjerstvu. Genetički preinačeni organizmi (GMO) i GM hrana pojavili su se u novije vrijeme i česta su tema rasprava na području biotehnologije. Još uvijek nije utvrđena zabrinjavajuća veza između konzumacije GM hrane i štetnog učinka na zdravlje. U Bosni i Hercegovini se trenutačno ne uzgajaju biljke oplemenjene genetičkim inženjerstvom, a prema zakonskoj regulativi hrana koja sadrži udio GMO-a viši od kritičnog mora biti posebno označena na deklaraciji. Genetičko inženjerstvo pokazuje

najčešću primjenu u medicini i farmaciji. Već 20 godina na ovaj način se proizvode humani rekombinantni inzulin, kao i brojni drugi lijekovi, posebice hormoni. Kad je riječ o lijekovima, mnogi potrošači lakše prihvaćaju biotehnologiju kao korisnu za njihovo zdravlje, dok su kod proizvodnje hrane na ovaj način mnogi skeptični. Primjenom biotehnoških metoda proizvode se biljni materijali s poboljšanim sastavom, funkcionalnim karakteristikama ili organoleptičkim svojstvima. Razvijaju se biljke rezistentne na bolesti, uvjete okoliša te na određene herbicide ili pesticide. Pritom su najčešće manipulirane biljne vrste soja, kukuruz, rajčica, krumpir, pšenica, riža, pamuk, repica i papaja.

Moderno genetičko inženjerstvo podrazumijeva prenošenje gena iz životinje, biljke, bakterije ili virusa u drugi organizam (najčešće biljku) te se tada nepovratno mijenja genetski kod ili „otisak prsta“ koji opisuje karakteristike pojedinog organizma. Ovako nastaje novi organizam, s novim svojstvima koji unutar te vrste nikad nije postojao. Uzgojem organizama uz pomoć biotehnologije javljaju se mnogi rizici, ali i dobrobiti.

Najznačajniji potencijalni štetni učinci GM hrane dijele se u tri skupine. Na prvom su mjestu alergije, zatim moguća toksičnost i konačno neželjeno prenošenje otpornosti na antibiotike, pesticide i herbicide. Postoji opasnost zbog mogućnosti interakcije između transgene DNA i ljudske ili životinjske stanične DNA. Povećana učestalost alergija opravdana je bojazan, budući da su geni odgovorni za stvaranje bjelančevina, a bjelančevine su često uzrokom alergija. Stoga postoji opasnost da će mijenjanje nasljedne osnove dovesti do nekontroliranog stvaranja novih proteina, koji će pak povećati broj alergijskih reakcija. GM biljke se dizajniraju da budu otporne na herbicide, međutim, postoji opasnost da se ta rezistencija putem peludi prenese i na druge biljke, npr. na korove u kojih bi to bila izrazito nepovoljna osobina. Isto bi se moglo dogoditi i između namirnica koje posjeduju gen za rezistenciju na neke antibiotike i bakterija koje nastanjuju probavni sustav čovjeka. U tom

slučaju bakterije iz naše crijevne mikroflore postale bi otporne na taj antibiotik. Vjerojatno bi nas još više od utjecaja na zdravlje trebao zabrinjavati utjecaj genetičkog inženjerstva na okoliš, bioraznolikost i stabilnost ekosustava. Zabrinjava mogućnost razvoja rezistencije štetočina, učinak na neciljane vrste, modifikacija prehrambenih lanaca i već opisan prijenos transgena na korov i stvaranje tzv. superkorova.

Dobrobiti

Primjenom genetičkog inženjerstva određenim žitaricama uspjela su se poboljšati organoleptička svojstva i rok trajanja. Odgađanje procesa truljenja voća i povrća trebalo bi osigurati bolju kvalitetu, okus, boju, teksturu. Uz pomoć genetičkog inženjerstva moguće je kreirati namirnice s većom razinom minerala, vitamina i antioksidansa. Zbog prisutnosti genetički preinačene hrane u svakodnevnoj prehrani, tijekom posljednjeg desetljeća među stručnjacima i laicima javljaju se kontroverze, strah i zbunjenost u vezi s manama i prednostima ovakve hrane. Mnogi smatraju da je sadašnje znanje o GM hrani nedovoljno da bismo mogli odgovorno tvrditi da kulture uzgojene takvim načinom neće štetno utjecati na okoliš i zdravlje ljudi. S druge strane, gledano u svjetskim razmjerima, polovica ukupne količine soje i trećina ukupne količine kukuruza je transgena, odnosno genetički preinačena hrana je svuda oko nas. Stručnjaci su suglasni da potrošaču treba pružiti mogućnost odabira između konvencionalno uzgojene i GM hrane. Stoga su deklariranje ovakvih proizvoda i edukacija potrošača značajni za razvoj ove znanosti koja bi trebala biti korisna za čovjeka. Neupitno je da je razvoj biotehnologije danas brži od potpunog shvaćanja potencijalnih učinaka genetički preinačene hrane na zdravlje ljudi.

Katarina Čamber

VUČJAČKI MARATON

Još od stare Grčke maraton predstavlja svojevrsni napor neuobičajen za ljudsku svakodnevnicu. Danas vijesti stižu na razne načine, nije potrebno pretrčati razdaljinu da bi se prenijela vijest. Šta motivira pojedince i grupe da se izlažu naporima, da pretrče ili prepješače velike razdaljine?

Motiv grupe odžačkih planinara je spojiti odžački, derventski i bosanskobrodski kraj stazama kojim su se nekada kretali bosanski franjevci. Bio je tada Vučjak nepristupačan, slabo prohodan i često opasan za putnika namjernika. Pored divljih životinja, u Vučjaku su se skrivali hajduci, odmetnici raznih vrsta i vrebali svoju priliku. Bezbroj je primjera prepada, otimačine i pljačke prolaznike kroz Vučjak. Jedni od najpoznatijih vučjačkih hajduka su Kiko i Zelić. Prepješačiti osamdesetak kilometara u dva dana od Potočana kroz Vučjak, preko Dobre Vode, Bukovice i Božinaca do Plehana, a zatim kroz Šušnjare, Kulinu, Žeravac, Lužane, Baricu i Kostreš do Koraća, podvig je vrijedan pažnje. Ako se uzme da su ta dva dana bila jedni od najtoplijih i najsparnijih u godine podvig dobija na težini. Dionica je zahtijevala česte zastanke i odmor pa su izvori pitke vode uz stazu bili dragocjeni. Na izvoru u Dobroj Vodi stvarno je voda dobra, a pauza se i odužila. Ručak, osvježenje i oko se malo sklopilo. Da bi smo izbjegli dionicu po magistralnom putu od Topuza do Škole u Božincima skrenuli smo lokalnim putem i bilo je dobro dok put nije naprosto nestao. Nismo se smeli jer su se na drugom brijegu nazirale kuće u Jerkovićima. Ubrzo smo se pokajali, probijali smo se kao kroz pustinju i prašumu. A tek je kobno moglo biti kad su Tomas i Pačak pokušali naći prečicu i umalo nisu upali u zarasli bunar. Pivo u samostanu ne da je godilo poslije cjelodnevnog pješačenja. Da bi spojili Gornje i Donje Šušnjare, opet smo se morali jednu dionicu probijati se. Kad smo ugledali Matićeva kukuruzna polja, znali smo da smo na pravom putu. Ukrinu smo prešli preko visećeg mosta u Lužanima. A tek pogled sa Kostreša! Otvorila se cijela dolina, kao u pjesmi Duška Trifunovića, između Vučjaka i gore Motajice.

Ivo Lubina

PAKLENICA

Na Galicu (Vlašić) smo krenuli iz Paklareva, a sada smo u Paklenici. Zašto se tako često za nazive pojmova u planinama uzima korijen iz riječi «pakao» upoznali smo ubrzo. Litice koje su dižu i do 200 metara ostavljaju dojam strahopoštovanja, pokazuju nam koliko je priroda moćne, nepredvidiva, a izazov su alpinističke penjače.

Naš naum da se popnemo do Vaganskog vrha (1757 m n/v), najviši vrh Velebita i Hrvatske, brzo se pokazao kao nerealan. U planinarskom domu su nas informisali da na vrhu vlada nevrijeme, bura je jaka, ne vidi se par metara ispred sebe, moglo bi biti opasno. A i za uspon na alternativni Crni vrh (1110 m) trebalo je uložiti znatan napor.

Za upoznati ljepote Nacionalnog parka Paklenica nije dovoljno pobjeći sa plaže jedan dan. Samo u parku ima preko 100 km uređenih planinarskih staza. A prostor Velebita tek.

UHOLIJEŽ (ULOG)

Koliko puta se domaćice ljute kada na čistom opranom vešu spaze kukce, smeđe do tamnosmeđe, u narodu poznate pod imenom uholiježi, a u našim krajevima poznate i pod imenom ulog. Ime uholijež uvriježilo se kod naših starih zbog vjerovanja da se uholijež može uvuci u uho čovjeka koji spava i snažnim škaricama probiti mu bubnjic. No, uholijež je potpuno neškodljiv za čovjeka. Prije će biti da je uholijež dobio naziv po tome što raširena zadnja krila ovog kukca slična ljudskom uhu. Zovu ih još štrige ili škarice, valjda zato što imaju par dugih oštrih izraštaja na abdomenu u obliku škarica. Kod mužjaka su ove škarice krupnije nego u ženke, kojim znaju štipnuti, ali ugriz je bezopasan. Ustvari se oni na taj način brane i rijetko ih upotrebljavaju za napad.

Uholijež (*Forficula auricularia* L.) pripada redu kožaša (Dermaptera), a porodici Forficulidae. Kad dodu topli dani ova, za mnoge grozna, stvorenja često nam mile po opranom vešu, po štriku (reklo bi se da vole omekšivac za veš), po terasama, vockama i cine nam neprijatnosti. Još kad se sjetimo «bapskih priča» kako ulaze u uho i kako čak mogu uginuti u ušnom kanalu, onda nam doista smetaju i grozimo se pomisli da nam padnu na tijelo. No da li su baš ova gmižuca stvorenja nepotrebna i dosadna, štetna i beskorisna? Velicine su oko 15 mm, s dobro razvijenim stražnjim krilima, što znači da su prilično veliki s obzirom da su kukci. Ženka uholiježa odlaže manji broj jaja u jesen i nešto veći broj u proljeće, ukopava ih na 5 - 15 cm dubine u specijalne komorice u tlu. Za razliku od mnogih kukaca koji polože jaja i napuste ih, ženka uholiježa čuva jaja, a potom i licinke, koje se razvijaju u 5 do 6 mjeseci. Koncem srpnja pojavljuju se jedinke nove generacije, što znači da se pojavi svega jedna generacija godišnje. Ženka se od srpnja do listopada pari više puta s različitim mužjacima. Vole vlažna, tamna mjesta. Zimi borave u pogodnim, mracnim i vlažnim skloništima, u kojima se skrivaju tijekom dana. Aktivan je tijekom noći, kada se i hrani.

Nalazimo ih najčešće u zbijenim grozdovima grožđa, plodovima jabuke, kruške, glavicama kupusa, ali i u plodu breskve. Može oštetiti mekanu pokožicu plodova, a uvijek ih onečišćuje izmetom te na taj način svojom prisutnošću smanjuje vrijednost voća. Može oštetiti i pupove nekih biljaka pa su zabilježene štete i na suncokretu. Osim plodovima voća, hrani se i nježnim dijelovima nekih biljaka, primjerice cvijeca i povrća. Zbog svega navedenog smatraju ga štetnim.

Treba znati da za ovom nabrojanom hranom biljnog porijekla, uholijež poseže samo kada nema hrane životinjskog porijekla. Uholaže su i omnivori pa se hrane i hranom životinjskoga podrijetla: biljnim ušima, krvavim ušima, grinjama i jajima leptira te kruškinim buhama. Time reguliraju brojnost štetnih kukaca i na taj način postaju dobar regulator biološke ravnoteže u integriranoj zaštiti bilja, i ekološkom uzgoju voća i povrća. Zbog toga se ne preporučuje izravno suzbijanje. Naprotiv, od osobite je važnosti njegova prisutnost u voćnjacima i vrtovima i za tu svrhu dobro je napraviti pogodna skloništa odnosno staništa za boravak ovog kukca. To mogu biti i različite glinene saksije napunjene slamom ili sijenom, tkanine obješene o granu itd. U svakom slučaju, vještačko urađeno stanište treba biti postavljeno tako da dodiruje grane voćke i omogućuje kretanje uholiježa koji izlazi noću i hrani se različitim, po voćke štetnim kukcima. Ovakva staništa ili skloništa treba ostaviti preko cijele godine i samo ih dopunjavati slamom. Svojevremeno su u Hrvatskoj, savjetodavne službe, u svrhu razvoja ekološke poljoprivrede, dijelile letke na kojima su bili ispisani savjeti kako privući uholiježe u vrtove i voćnjake.

Pa savjet domaćicama - kada sljedeći puta iz opranog veša istresete uholiježa, nemojte ga ubiti nego ga istresite u svoje vrtove i voćnjake.

POČITELJ-ČOVJEK I VRIJEME

Dolinom Neretve, zelene ljepotice, možete naći stotinu pogodnih mjesta na kojima se da izgraditi dom, naselje ili cijeli grad. U istoj dolini mnogo je više onih mjesta gdje dom traže ptice i zvjerinje. Na takvom jednom mjestu netko je nekada odlučio naredati kamen na kamen, učiniti zaklon za svoje i sebe, otjerati guje, posaditi lozu-načiniti dom. Nagadam karakter i lica tih ljudi u danima kad voda pred njegovim vratima divlja od kiša, kad im izbeharaju trešnje ili kad se ovce s proljeća janje. Razumijem strahove s kojima su živjeli, godine suša, vojske i bolesti. Jedan za drugim zasadiše višegodišnje bilje pored samoniklih smokava i narova, pustiše žile duboko u kamen i ostadoše.

Rijeka, kamen i čovjek. Vrijeme je učinilo ostalo. U kamenu vidim rijeku i ljude, u ljudima kamen i rijeku. Neraskidivo povezani, skladno se nadopunjuju kameni krovovi, škrti travni, raspukli plodovi nara i apolonski vitki čempresi. Koračam uskim stazama grada po izlizanim kaldrmama i svaki je kutak, svaka oronula kuća dio neke prastare priče ispod ovog vrelog sunca. Čini mi se da sam bliži ondašnjim nego sadašnjim ljudima. Stvaram sliku: ispred mene, s rukama na leđima „hoda“ starac. Usporeno, umno korača stogodišnje iskustvo.

Izbrazdane ruke počivaju jedna u drugoj i s vremena na vrijeme lagani grč pomjeri prst ili dva. Tvrdo, mistično lice puno uspomena, tuge, radanja i sahrana, sunca i munja. Vidim mir na njegovom licu. Prije će biti da je pomirenost. Neko čudno prihvaćanje svega što se dogodilo i svega što će se desiti. Bez posebne potrebe da objašnjava stvari, skromno prihvaća muku i radost. Kao da je dokučio najdublji smisao svega, potpuno svjestan bezvremenosti rijeke i siline kamena. Svjestan svog kratkog trajanja i svoje uloge. Vidim kako nestaje u kamenim vratima svoje kuće kao da se oprašta, nestaje. Neko će dijete uskoro istrčati.

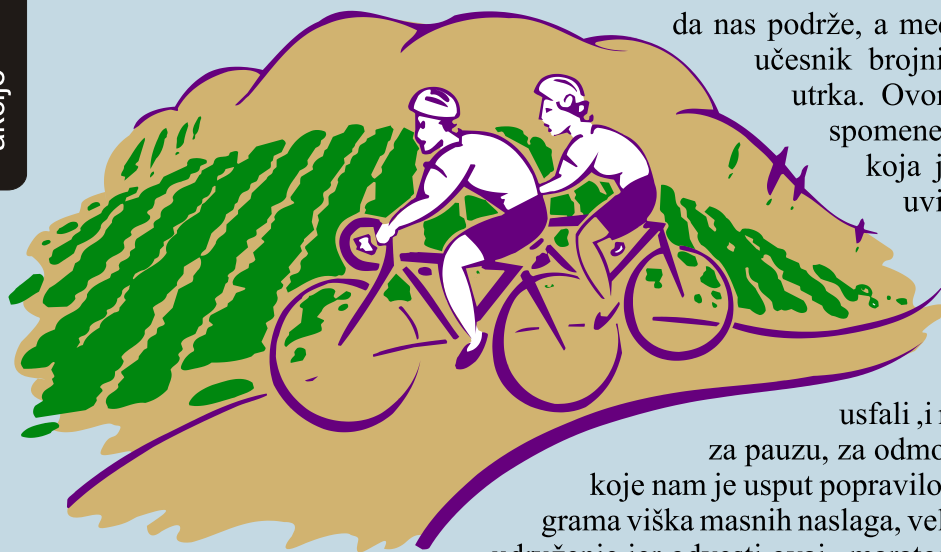
Vraćam se u stvarnost grada, gledam visoke kule stražare, bedeme stare arhitekture pa onda, primoran, prolazim pored štandova svega i svačega, (s cijenama u eurima) na silu nasmiješenim trgovcima, (kao da sam kriv što nisam posegnuo za nekom gipsanom figuricom) pored uličnih prodavača voća i nezaobilaznog plastičnog crijeva za hlađenje istog. Mnoštvo je domaćih i inih registarskih tablica na parking. Prije odlaska zapitah se hoće li itko od njih „vidjeti“ moga starca.

Dovidjenja, Počitelju.

Niaz Šabić

BICIKLIJADA

Negdje blizu 13:00h pođosmo se skupljat ispred hotela, troje, petero, već je mirisalo da ćemo imati potrebni kvorum da napadnemo ovu nimalo laku dionicu od nekih 40-ak kilometara. Došli su tu i prijatelji biciklisti iz Modriče da nas podrže, a među njima i Jugoslav Tešanović, učesnik brojnih međunarodnih biciklističkih utrka. Ovom prilikom ne mogu a da ne spomenem i jedinu damu - Anu Andrić koja je bila zaista neprikosnovena i uvijek na čelu kolone (Ana, svaka čast). Bio je tu još i Admir Šišić, veliki ljubitelj biciklizma te Dino Lubina koji je sve to budnim okom propratio i pobrinuo se da nikom ništa ne

usfali, i naravno, autor koji je uvijek bio za pauzu, za odmor. Ovo nadasve lijepo druženje, koje nam je usput popravilo krvnu sliku i riješilo nas par sto grama viška masnih naslaga, velika je satisfakcija za naše mlado udruženje jer odvesti ovaj „maraton“, vjerujte mi, nije bilo nimalo

lako. Na kraju vidno umorni na polaznu točku smo stigli negdje oko 16:00h gdje smo se i razišli sa riječima da sljedeća ruta, ako Bog da bude još duža i sa većim brojem učesnika.

Ovom prilikom želio bih da se zahvalim učesnicima ovog biciklističkog maratona. Bez obzira na sve, polako, ali sigurno „LIPA“ i Odžak dobivaju mnogo ovakvim i sličnim manifestacijama koje će, nadam se, uskoro prerasti u međunarodne.

Asmer Kršić

SANACIJA DIVLJIH DEPONIIJA OTPADA

Odlukom federalnog ministra okoliša i turizma prošao je projekt «Sanacija divljih deponija otpada na području općine Odžak, a koji je Općina uputila na Javni poziv za odabir korisnika sredstava «Transfer za razvoj turizma i okoliša u Federaciji Bosne i Hercegovine» za 2009.g.

Ovom odlukom Općina će dobiti 130.367,00 KM, što je jedna trećina od ukupnih sredstava koja su potrebna za sanaciju. Jednu trećinu Općina će tražiti od drugih donatora, a preostala sredstva su iz vlastitog proračuna. Ukupna sredstva potrebna za sanaciju tako će iznositi 391.100,00 KM.

Sanirat će se sljedeće divlje deponije ovim sredstvima:

1. Divlja deponija Novo Selo	90.000,00 KM
2. Divlja deponija «Osik» Odžak	118.000,00 KM
3. Divlja deponija Gornji Svilaj	24.750,00 KM
4. Divlja deponija Donji Svilaj	26.650,00 KM
5. Divlja deponija Posavska Mahala	31.000,00 KM
6. Divlja deponija Novi Grad	9.700,00 KM
7. Divlja deponija Vrbovački-Potočanski Lipik	44.500,00 KM
8. Divlja deponija Gornja Dubica	44.500,00 KM

Ukupan napor oko realizacije i implementacije ovog projekta bit će uspješan ako ovu jedinstvenu destinaciju privedemo ekološkoj prirodnoj vrijednosti, te našu općinu uvrstimo na europsku/ svjetsku turističku mapu.

Priredio: Ivo Filipović

BANANE

U proteklim danima morale su nas tropske vrućine, ali da u Odžaku raste tropsko voće svakako je nesvakidašnje. Naime u vrtu porodice Vranjić, preko puta doma zdravlja, raste drvo banane. I ne samo da cvijeta prekrasnim cvjetovima već i rastu plodovi. Plodovi još ne dosežu potrebnu veličinu, ali, kako nam je obećala Kajica i taj će nedostatak biti riješen. Istražuje se što uzrokuje poremećaj i što nedostaje u razvoju ovoga egzotičnog voća.

Ivo Lubina

31 GRAD PROGLAŠEN EKOLOŠKOM ZONOM

U Njemačkoj postoje ekološki zaštićena područja u koja ne može ući nijedno osobno ili službeno vozilo koje ne posjeduje takozvanu ekološku plaketu, saopćili su iz Ambasade BiH u Njemačkoj.

Trenutno u Njemačkoj postoji 31 ekološka zona, a od kraja februara 2009. godine uvodi se još njih 16. Svi koji namjeravaju putovati osobnim ili službenim automobilom dužni su se prethodno informisati da li je grad ili mjesto u koje putuju proglašeno ekološkom zonom, te da li moraju nabaviti odgovarajuću naljepnicu za svoje vozilo.

U protivnom bi se mogli suočiti s neugodnostima, odnosno mandatnom kaznom od 40 eura, te uvođenjem u Centralni registar prekršaja sa sjedištem u Flensburgu.

Prema saznanjima Ambasade BiH u Berlinu, ekološkim zonama su proglašeni Berlin, Hannover, Köln, Dortmund (Brackeler Straße), Ilsfeld, Leonberg, Ludwigsburg, Mannheim, Reutlingen, Schwäbisch-Gmünd, Stuttgart, Tübingen, Pleidelsheim, Bochum, Bottrop, Dortmund, Duisburg, Essen, Frankfurt/Main, Gelsenkirchen, Mülheim an der Ruhr, München, Oberhausen, Recklinghausen, Augsburg, Bremen, Herrenberg, Karlsruhe, Nürnberg, Pforzheim, Ulm.

Do kraja februara uvest će se ekološke zone - Düsseldorf, Dresden, Freiburg (Breisgau), Heidelberg, Mühlacker, Osnabrück.

U skoroj budućnosti vlasti su odlučile uvesti i ekološke zone u Braunschweigu, Darmstadt, Gerai, Leipzigu, Magdeburgu, Neu-Ulmu, Pfinztalu, Regensburgu, te veliku ekološku zonu Rurske oblasti (Ruhrgebiet-Großumweltzone).

Postoji velika vjerovatnoća da će se i u ostalim gradovima uvesti ekološke zone ako se zabilježe prekoračenja dozvoljenih ispušnih plinova u periodu većem od 35 dana godišnje.

Izvor: BH Telecom

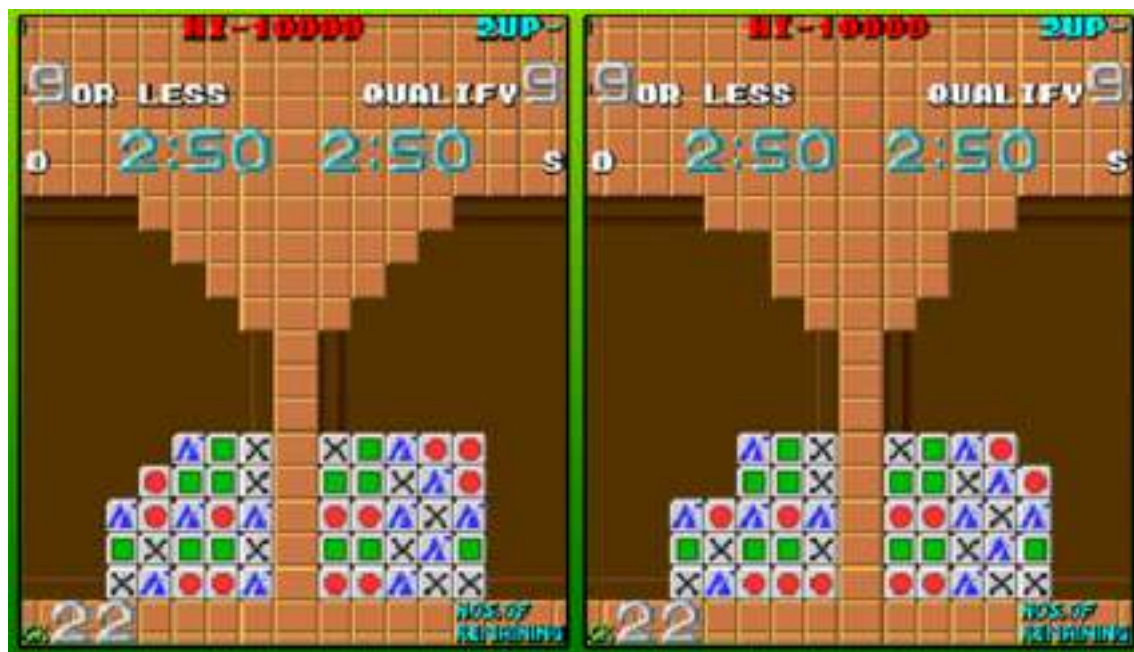
BIJELA

Dani planinara Herceg - Bosne

Šta ba Dani planinara Herceg-Bosne? Bili su to dani planinara Slavon-Dalmo-Herceg-Bosne! Repertoar muzike iz razglasa u kampu, improviziranog u volšebnoj prirodi planine Majevice, sažeto je prezentirao prostore s kojih su došli planinari te subote, 22.08.2009.g. Otprilike ovako: falile se Kaštelanke da su vidjele, kako je Bosnom behar probeharao, a kada je zaškripao đeram... ..krenulo se di-ha, di-ha Čičkovom stazom na pohod. S tim, da se ipak usporilo kada se jednoj Sarajki dogodila nezgoda s nogom. Uz mnogo znoja, zalutalih pa «vraćenih na pravi put», novih poznanstava i «šege, šale i pošalica», «dematerijaliziranja» ića i pića u želucima, uživanja u prekrasnim predjelima, 200-tinjak planinara različitih rodova, uzrasta i sposobnosti, stiglo je do cilja istog onog kampa. A tamo ih je čekao ukusan grah. I hladno ožujsko pivo na vrućem «kolovoškom» suncu. I dobri domaćin Vidan Janjić s ekipom iz Planinarskog društva «Čičak» iz Orašja.

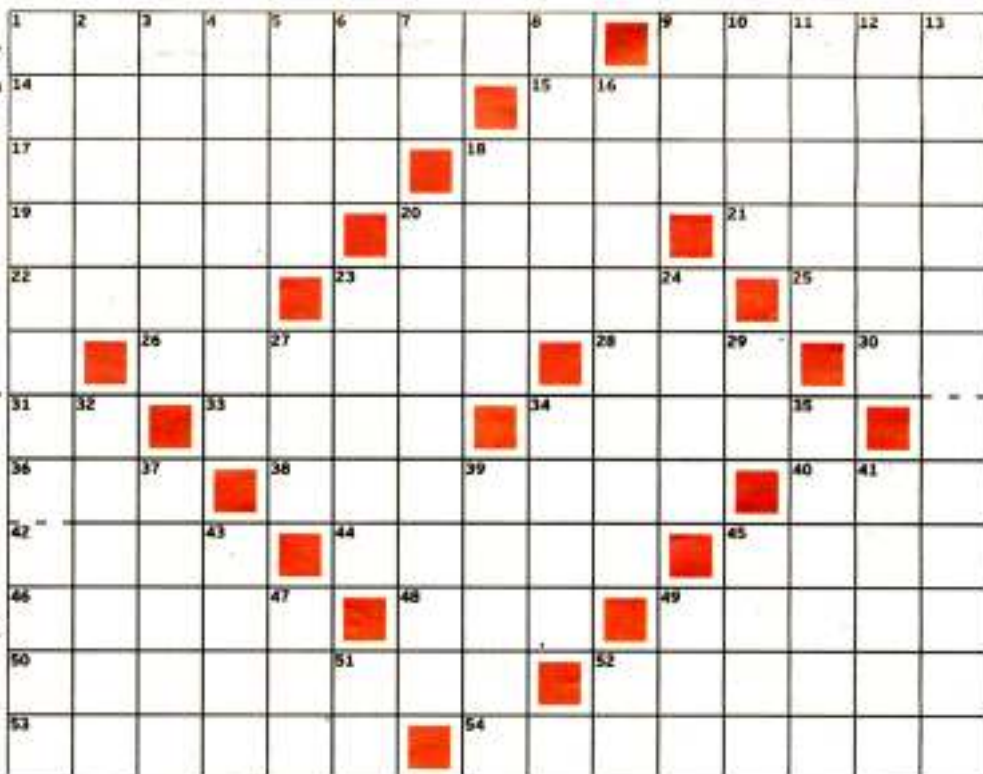
PRONAĐI 5 RAZLIKA

KRIŽALJKA

zabava

VODORAVNO: 1. Štitnik od blata, 9. Francuski pisac, Alexandre, 14. Otac ili majka, 15. Srušiti, 17. Otpadnik pri obradi debla, 18. Glumica Adjani, 19. Vodeni puščić, ogrc, 20. Građevinska dizalica, 21. Obar, 22. Pripadnik kluba ili društva, 23. Pjevačica Batelić, 25. "Air-sea rescue", 26. Proljetni žuti cvijet, 28. Tamni dio dana, 30. Ivo Andrić, 31. Niton, 33. Otok u sjek. Jadrana, 34. Dika, 36. Uzvik iznenađenja, 38. Zatvarati brtvilom, 40. Druga, ostale, 42. Glumica Polić, 44. Misterija, 45. Lovina, 46. Priлично meko, 48. Sredstvo bezgotovinskog plaćanja, 49. Pramac plovila, 50. Američka glumica, Kim, 52. Mladunčad svinje, 53. Balerina Turina, 54. Prostorija za držanje alata.

OKOMITO: 1. Razdoblje do pojave obrade željeza (pov.), 2. Restoran ili kavana, 3. Hebrejski naziv za Boga, 4. Albanac iz Tirane, 5. Redatelj Josefić, 6. Igrač obrane, 7. Suglasnici u "raljama", 8. Vrsta medvjeda s Kostanke, 9. Godine života, 10. Dušično umjetno gnojivo, 11. Talijanska pjevačica, 12. Knjiga zemljovida (mn.), 13. Planinski lanac u Kaliforniji, 16. Papirna novčanica, 18. Čovjek iz Irske, 20. Vrsta žabe (mn.), 23. Površina ljubavna veza (flirt), 24. Aonjani, 27. Amblem, 29. Slova prije D i P, 32. ... Alva Edison, 34. Engleski ružičast; junak crtića ... Panther, 35. Spremište za veće količine žita (mn.), 37. Brat Ifigenije i Elektro, 39. Vjerovanje; religija, 41. Pare, 43. Premudri Ahikar iz priče, 45. Kemijski element (U), 47. Mi, vi, ..., 49. Staza u snijegu, prtlina, 51. Georges Danton, 52. Panama.

Žali se Fata susjedi: -Mujo mi je 300% impotentan. Kako 300%? Jučer si rekla 100%! Pao sinoć niz stepenice, slomio prste i pregrizao jezik!

Koja je razlika između žene i kondoma? Nikakva. I jedno i drugo provode više vremena u tvom novčaniku nego na mjestima gdje trebaju biti.

Pitaju Muju u Zavodu za zapošljavanje: -Što si po zanimanju? Pomoćni bagerist, odgovori Mujo. A što to znači? Ono što bager ne može, to ja napravim lopatom.

Spavao Mujo kod Hase i Fate, ali je morao spavati s njima u krevetu. Ujutro za doručkom kaže Mujo Hasi: -Haso, ti si mi prijatelj, pa ti moram reći da me tvoja žena čitavu noć držala za onu stvar. Na to će Haso: -Ma nije Fata nego ja - što je sigurno, sigurno je!

Koja je razlika između plavuše i kornjače? Plavuša se dobro snalazi na leđima!

Došao bračni par u savjetovalište zbog seksualnih problema. Pita ih savjetnica: -Kad ste se posljednji put seksali? A muž će na to: -Ja jučer.

Svekar kaže zetu: -Sad kad si se oženio, nadam se da više nećeš raditi gluposti. - Neću, ovo je bila posljednja.

PLAN RADA DRUŠTVA

9. i 10. mjesec

13.09.2009.

SLET PLANINARA SLAVONIJE

- prijava do 09.09.2009.g.

- organizatori:

Šabić Mirka (063 378 948)

Terzić Zijad (063 526 320)

20 - 21.09.2009.

VRANICA Nadkrstaci 2112 m

- prijava do 10.09.2009.g.

- organizatori:

Kršić Asmer (061 341 476)

Bjelić Nesib (063 342 667)

27.09.2009.

GORNJA DUBICA - kružno

- Prnjavor - Potočani - Potočanski Lipik -
Bukovica - Lužani

- organizatori:

Stipančić Želimir (063 341 063)

Vranjić Ivanka (063 378 891)

03.10.2009.

PRELAZ PREKO KONJUHA

- prijava do 01.10.2009.g.

- organizatori:

Lubina Ivo (063 360 363)

Udovčić Drago (063 342 246)

04.10.2009.

TREĆI SLET DRUŠTVA

- organizatori:

Kovačević Jasna (063 360 002)

Kovačević Tiho (063 341 332)

11.10.2009.

TREBAVA

- prijava do 08.10.2009.g.

- organizatori:

Lubina Marija (063 386 638)

Pačak Mato (063 440 998)

24.10.2009.

KRALJEVSKI GRAD BOBOVAC

- prijava do 20.10.2009.g.

- organizatori:

Tomas Anto (063 335 252)

Lucić Manda (031 778 178)

ODGOVORNOST U SLUŽBI EKOLOGIJE

Na nedavno završenoj izložbi u Centru za kulturu Odžak, našu pažnju je privukla slika pod nazivom «Sačuvajmo planet». Autor, Pejo Kljajić iz Vrbovca, rado se odazvao pozivu da za naš bilten pozira sa svojom slikom. On je svoj posao odradio, na nama je SAMO da sačuvamo planet.

KALENDAR ZNAČAJNIH DATUMA

- 14.09. - DAN PRAŠUMA
- 16.09. - MEĐUNARODNI DAN ZAŠTITE OZONSKOG OMOTAČA
- 20.09. - MEĐUNARODNI DAN ČIŠĆENJA OBALA I MORA
- 21.09. - MEĐUNARODNA NOĆ ZAŠTITE ŠIŠMIŠA
- 22.09. - EVROPSKI DAN BEZ AUTOMOBILA
- 26.09. - SVJETSKI DAN ČISTIH PLANINA
- 04.10. - MEĐUNARODNI DAN ZAŠTITE ŽIVOTINJA
- 06.10. - MEĐUNARODNI DAN ZAŠTITE STANIŠTA
- 12.10. - DAN ZAHVALNOSTI ZA PLODOVE ZEMLJE
- 16.10. - MEĐUNARODNI DAN HRANE
- 17.10. - SVJETSKI DAN BORBE PROTIV SIROMAŠTVA
- 20.10. - DAN JABUKE